

Täysistunto

Tiistai 4.12.2018 klo 14.02—20.52

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 254/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan niin ikään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.14 **Puolustusministeri Jussi Niinistö** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä on tarkoitus tehdä muutoksia lakiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, ampuma-aselakiin, rikoslakiin ja työturvallisuuslakiin. Nykyinen vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettu laki on ollut voimassa 11 vuotta, eikä siihen ole tänä aikana tehty mitään merkittäviä uudistuksia.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämishanke alkoi syksyllä 2017 kahdella työryhmällä. Ensimmäisessä tarkasteltiin vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämisen vaihtoehtoja. Näitä olivat ensiksi vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kehittäminen nyky-mallilla eli käytännössä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen eli MPK:n yhdistysoikeudellisen rakenteen alla, toiseksi toiminnan järjestäminen ja kehittäminen osana Puolustusvoimia tai kolmanneksi uuden viranomaisen perustaminen. Näistä vaihtoehtoista valittiin perusteellisten selvitysten jälkeen sotilaallisen koulutuksen siirtäminen yksin Puolustusvoimille. Lisäksi tärkeänä tavoitteena nähtiin MPK:n koulutusmahdollisuuksien tehostaminen siten, että se kykenisi nykyistä laajemmin antamaan koulutusta omassa toiminnassaan ilman Puolustusvoimien tilausmenettelyä. Toisessa työryhmässä suunniteltiin valitun kehityssuunnan perusteella vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämismalli, jonka toimeenpanosta tässä lakipaketissa on osaltaan kysymys. Keväällä 2018 perustettiin kolmas työryhmä valmistelevaan tarvittavat lainsäädännön muutokset. Hankkeiden työryhmävalmistelussa ovat olleet mukana puolustusministeriön lisäksi Puolustusvoimat ja MPK. Työryhmävalmistelun lisäksi valmistelun aikana on myös järjestökentälle ja muille viranomaisille varattu mahdollisuus esittää huomionsa valmistelussa hyödynnettäviksi.

Arvoisa puhemies! Työryhmien työn tuloksena syntyneillä muutosesityksillä on tarkoitus saattaa voimaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämismalli. Sen taustalla on ollut tavoite tehostaa erityisesti paikallispuolustuksen suorituskykyä kehittävää vapaaehtoista harjoittelua, luoda vapaaehtoiseen maanpuolustukseen nousujohteisia koulutuspolkuja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

ja antaa vapaaehtoiselle reserviläiselle vaativampia tehtäviä. Päämääränä on myös mahdollistaa vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen antaminen koko valtakunnan alueella ja edistää koulutuksen maksuttomuutta. Lisäksi kehittämismallilla on haluttu turvata asepalvelusta suorittamattomien naisten ja nuorten asema vapaaehtoisen maanpuolustuksen kentässä.

Lakiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta on kirjattu esityksessä useita käytännön muutoksia. Puolustusvoimat ei jatkossa tilaa MPK:lta sotilaallista koulutusta. MPK:n sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus määritellään käsitteenä tarkemmin, ja koulutuksen nousujohteisuus korostuu, kun Puolustusvoimien aseita on mahdollista antaa kyseiseen koulutukseen käsiteltäväksi Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien alueilla ja aluksilla. Puolustusvoimien aseilla ei kuitenkaan saa ampua sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa. Erityisesti naisia ja nuoria koskeva tutustumistoiminta säädetään MPK:n julkiseksi hallintotehtäväksi. MPK:n kansainvälisestä koulutustoiminnasta kirjaetaan säännökset lakiin. Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjausta ja valvontaa koskevia säännöksiä selkeytetään. Valvovia viranomaisia ovat puolustusministeriö, Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos. MPK:n julkisoikeudellisten kurssien osallistujien valinnasta sekä Puolustusvoimien MPK:lle antamasta tuesta kirjataan säännökset lakiin.

Muina huomioina mainittakoon, että tällä lakipaketilla on yhteys myös EU:n asedirektiivin kansalliseen voimaansaattamiseen. Sitä koskeva lakipaketti sisältää mahdollisuuden myöntää aselupia MPK:lle sen sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta varten. Kyseinen lakipaketti antaa lisäksi MPK:n sotilaallisia valmiuksia palvelemaan ampumakoulutukseen osallistuville aktiivisille reserviläisille mahdollisuuden saada aselupia tätä harjoittelua varten. Luvat koskevat niin sanottuja pitkiä aseita, joihin on kiinnitetty yli kymmenen patruunan lipas.

Puhemies Paula Risikko: Mennään joksikin aikaa debattiin.

16.19 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Näinä aikoina, kun maanpuolustustahto on puhututtanut, nousee tämä vapaaehtoisen maanpuolustuksen rooli aivan eri tavalla vielä esiin. Onkin äärimmäisen tärkeätä, että nyt tämän lakiesityksen myötä ja tämän kehittämistyön myötä annetaan reserviläisille vapaaehtoisen työn kautta niitä aitoja urapolkuja edetä siellä omien perustaitojen kehittämisessä. Kun vapaaehtoista kautta pystyy saamaan sitä urakehitystä, niin mikäli sitä sodanajan sijoitusta ei ole, niin pystyy myös pääsemään sinne paremmin sijoitettujen reserviläisten joukkoon.

MPK:n roolihan tulee muuttumaan aika paljon tämän uudistuksen myötä. Se tarkoittaa tietysti sitä, että resursseja tarvitaan myös huomattavasti lisää. Oikeastaan kysyisinkin ministeriltä nyt siitä, että kun euroja tarvitsee satsata nyt lisää tälle vapaaehtoiselle puolelle, MPK:n rooli muuttuu, niin kuinka me turvaamme jatkossa nyt sitten sen, että riittävät resurssit löytyvät — minun mielestäni niiden pitää löytyä — ja pystymme todellisuudessa viemään käytäntöön tämän lain, mitä nyt käsittelemme.

16.20 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys tä selatessani katsoin saman kohdan näistä kustannuksista kuin mihin edustaja Savola viittaa, ja siellä lukee, että noin 4 miljoonaa euroa vuosittain... [Mikko Savola: 6,5 yhteensä!] — Plus sitten yhteensä 6,5 miljoonaa euroa vuosittain. — Kymmenessä vuodessa 65 miljoonaa euroa, se helpottaa mittakaavan ymmärtämistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

Puolustusvoimilla on ollut jo useita vuosia oman toimintansa rahoittamisessa varsin isoja haasteita. On pystytty hankkimaan kalustoa kiitos ulkomailta tapahtuneiden viisaiden ja edullisten hankintojen ja niin edelleen, mutta kuitenkin perusrahoituksen puolella on ongelmia.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kenttä on äärimmäisen tärkeä. Koko tämän reserviin pohjautuvan yleisen asevelvollisuuden ja maanpuolustustahdonkin kannalta äärimmäisen ison asian äärellä olemme.

Mutta miten, ministeri, näette: kun tässä on istunut kuitenkin kaksi työryhmää ja vähän näkemyksetkin ovat olleet ristikkäisiä, niin onko tämä tämän hinnan väärä? Maanpuolustaminen on rahan väärä, mutta ovatko nämä kokonaiskustannukset, arvoidut kustannukset, sen arvoisia, että tämä laki kannattaa viedä joka tapauksessa kaikilla hallituksen voimilla läpi? Vai aiotaanko tosiasiallisesti kuulla myös sitten valiokunnan parantamis- ja kehittämisehdotuksia tähän asiaan?

16.21 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vapaaehtoinen maanpuolustus on Suomen selkäranka, ja sinänsä Maanpuolustuskoulutusyhdistys on pitänyt huolta siitä, että reserviläisillä on ollut riittävästi toimintaa ja resursseja tämän varmistamiseksi.

Tässä hallituksen esityksessä, kuten aikaisemmat puhujat ovat maininneet, on riskinä se, että MPK:n rooli ja osuus heikkenee Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Nyt kuitenkin se on hyvin merkittävä osuus, mitä Puolustusvoimat on ostanut koulutusta MPK:lta, ja kun se poistuu, niin tavallaan tilalle pitäisi löytää aitoa yhteistyötä, että reserviläiset olisivat tiivis osa Puolustusvoimia jatkossakin.

Mielestäni ei pitäisi tehdä juurikaan eroa vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja Puolustusvoimien toiminnassa moniltakaan osin, koska nehan ovat entisiä sotilaita ja ehkä osa myös pitkän linjan koulutuksen saaneita varusmiehiä, jotka varmasti haluavat tehdä kaikkensa Suomen maanpuolustuskyvyn kehittämiseksi sekä myös sen ylläpitämiseksi. Siinä mielessä kysyn, arvoisa ministeri: millä tavalla me voimme turvata sen, ettei tule tämmöistä juoppaa näiden toimijoiden välille?

16.23 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan edustaja Niikolle huomiona, että ehkä yleinen asevelvollisuus on kuitenkin se meidän selkäranka, jolla me tästä maanpuolustuksesta menemme, ei vapaaehtoisuus sinällään.

On hyvä, että meillä on toimijoita, mutta kysyisin ministeriltä, onko oikein päätelty, että ostettavat palvelut MPK:lta lopetetaan, koska on parempi ja täsmällisempää, että Puolustusvoimat antaa reserviläisille koulutusta, jotta Puolustusvoimilla on senhetkinen tieto ja taitamus siitä, missä mennään, ja on koko ajan kontrolli, mitä opetetaan ja kuinka kerrataan. Minä näen tässä hyviä asioita sen puoleen, että jos valtion rahoitusjärjestelmä vain toimii, niin tämä reserviläistoiminta on mahdollista niin, että emme vain tukeudu vapaaehtoisjärjestelmiin vaan valtionalouden kautta on mahdollista, että meidän reserviläistoiminta on parempaa ja aktiivisempaa.

16.24 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä taloudellisessa tilanteessa yleinen asevelvollisuus tarvitsee kaiken sen tuen, jota vapaaehtoinen kenttä vain suinkin pystyy antamaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

Minun kysymykseni koskee sitä, että kun maanpuolustus tarvitsee välineensä ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen kannalta aivan keskeinen väline ovat aseet, joiden lupia koskevia ehtoja uudet EU-direktiivin vaatimat tiukennukset koskevat, ja ne ovat tällä hetkellä parhaillaan eduskunnan käsittelyssä, niin mikä tämä tilanne tällä hetkellä on. Maapuolustustahto on koetuksella. Sitä on enää turha nakertaa tällaisella turhalla. Voiko hallitus taata, että kaikki voitava tehdään sen eteen, että aselupien tiukennuksia tehdään mahdollisimman vähän?

Puhemies Paula Risikko: Sitten edustaja Savolalle vielä, ja sitten puhujalistaan.

16.25 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan tämä roolin muuttuminen MPK:lla on se, joka tietysti tekee myös sen toisen puolen, eli kun sotilaallisia valmiuksia ja sotilaallista koulutusta antava koulutus menee tavallaan sinne Puolustusvoimien alle, niin tämä varautumis- ja turvallisuuskoulutus, joka jää MPK:lle, on se asia, mistä järjestöt kokevat tällä hetkellä huolta. On hyvin paljon erityisryhmiä, jotka pääsevät MPK:n kautta harjoittelemaan ja saamaan niitä valmiuksia. On naisten koulutusta ynnä muuta, mitä varautumiseen ja turvallisuuteen liittyykään, ensiapukursseja ja niin edelleen, mitä MPK järjestää. Mielestäni tässä pitää aika herkäällä korvalla meidän valiokuntakuulemisessa näitä järjestöjä kuulla. Ja oikeastaan kysyisinkin ministeriltä, kun te olette näitten järjestöjen kanssa keskustelua käynyt: kuinka näistä resursseista tullaan huolehtimaan ja MPK:n roolista, niin että erityisryhmät pystyvät varautumis- ja turvallisuuskoulutusta saamaan jatkossakin?

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistalle.

16.26 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettua lakia, ampuma-aselakia, työturvallisuuslakia ja rikoslakia. Pidän esitystä erittäin tärkeänä. Muutoksilla laitetaan täytäntöön puolustusselonteossa asetettu tavoite vapaaehtoisen maanpuolustuksen aseman vahvistamisesta paikallispuolustuksessa.

Esityksessä myös ampuma-aselakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita voitaisiin hyödyntää entistä laajemmin muussa kuin ammuntaa sisältävässä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa. Pidän tältä osin muutosta tervetulleena, koska nykyinen lainsäädäntö estää ammunnan harjoittelua tarpeettomasti.

Tällä hetkellä Puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistuu vuosittain noin 3 700 reserviläistä. Tämän lisäksi Puolustusvoimat tilaa vapaaehtoista sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä paikallisjoukkojen suorituskyvyn kehittämiseksi. MPK tuottaa vuosittain sotilaallista koulutusta noin 10 500:lle sodanajan joukkoon kuuluvalla reserviläiselle. Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen lisäksi MPK tuottaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta vuosittain noin 25 000 henkilölle sekä muuta varautumis- ja turvallisuuskoulutusta noin 18 000 henkilölle. Kyse ei ole siis pienestä joukosta eikä mistään nappikaupasta, vaan erittäin tehokkaasta koulutuksesta, joka koskee hyvin monia perheitä. Tämä MPK:n antama sotilaallinen ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus on koettu koko puolustushallinnossa hyödylliseksi lisäksi tu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

kemaan Puolustusvoimien päätehtävän antamaa sotilaallista koulutusta, vaikka Suomen puolustusratkaisu ei miltään osin perustu vapaaehtoisuuteen.

Arvoisa rouva puhemies! Valikoiva tai vapaaehtoinen asevelvollisuus on mahdoton ajatus Suomen oloissa ja Suomen kokoisessa maassa. Nykyjärjestelmä on syytä säilyttää. Lisäksi naisten osallistumismahdollisuuksia maanpuolustukseen tulisi lisätä muun muassa yhteisillä kutsunnoilla. Tälläkin hetkellä naisille suunnatut vapaaehtoiset kurssit täyttyvät muutamassa tunnissa, joten tilausta näille kursseille on.

Nykyinen siviilipalvelus tulisi uudistaa kriisin ajan ja kokonaisturvallisuuden tarpeita vastaavaksi koulutukseksi. Lisäksi siviilipalveluksen suorittaneista pitäisi muodostaa rekisteri poikkeusolojen tilanteita varten. Näkisin hyvänä, että esitettäisiin kansalaisille avointa ja vapaaehtoista kansalaispalvelusta, joka tukisi omalta osaltaan maan kokonaisturvallisuutta. Enkä pitäisi ollenkaan huonona, että toisella asteella opintoihin sisällytettäisiin kurssi maanpuolustuksesta. Tässä voisi MPK olla vahvasti mukana, resurssien niin salliessa. Vapaaehtoista maanpuolustusta on kehitettävä koskemaan kaikkia kansalaisia.

Viimeisimmästä sodasta ja kylmästä sodasta on jo niin pitkä aika, että uskottavan maanpuolustuksen merkitys unohtuu. Aikaisemmat hallitukset ovat tehneet suuria virheitä lakauttaessaan varuskuntia jopa Suomen itärajalta. Meidän sinisten tavoitteena on saada varuskunta joka maakuntaan. Se olisi tärkeää koko maan puolustamisen kannalta.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ovat perusteltuja ja turvaavat Suomen kansanturvallisuutta. Sininen on turvallisuuden väri.

16.30 Mikko Savola kesk: Arvoisa puhemies! Yleinen asevelvollisuus ja reserviläisiin pohjautuvat sodanajan joukot, se on se selkäranka, joka täällä jo mainittu on, ja vapaaehtoinen maanpuolustustyö on se keskeinen tekijä, joka pystyy tätä tukemaan. Kun armeija on käyty, asevelvollisuus suoritettu ja reserviläisaika koittaa, kertausharjoitukset ovat harvassa, vaikka niitä on onneksi tällä vaalikaudella lisää saatukin. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kautta on pystytty saamaan toimintaa ja ennen kaikkea pystytty yksittäiselle reserviläiselle antamaan valmiuksia ylläpitää omaa kenttäkelpoisuuttaan. Tässä on rooli niin reserviläisjärjestöillä kuin luonnollisesti MPK:lla, joka keskeisten reserviläisjärjestöjen toimesta 90-luvun alussa perustettiin yhteiseksi koulutusorganisaatioksi.

Tämän lain myötä tulee paljon hyviä asioita, ensinnäkin se, että reserviläisille tulee maksettomaksi tämä koulutus. Resurssit tulevat niin sanotusti valtiolta. Näitä urapolkuja tulee lisää, eli mikäli omaa sodanajan sijoitusta ei ole, niin tämän työn kautta pystyy omia valmiuksiaan kehittämään ja kenties saamaan sen sijoituksen. Tähän liittyy olennaisena osana myös tämä aselainsäädäntö. Pystytään käyttämään Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen aseita ja saamaan myös valmiuksia, edellytyksiä, oman aseluvan hankintaan. Tämä on alueellisesti kattava ja tietysti luonnollisesti tukee tätä meidän kokonaisuusmaapuolustusratkaisumme.

Tietysti uhkatekijöitä, mitä tässä vähän debatissakin sivusin ja mitä järjestökenttä kokee, on tämä kaikki muu koulutus, mitä MPK tällä hetkellä tekee, sitä hyvää työtä. Tämä on tietysti se, mistä meidän pitää pystyä huolehtimaan myös jatkossa. Naisten koulutukset, aivan kuten edustaja Kulmala sanoi, Naisten Valmiusliiton järjestämät kurssit, mitä muutamana kerran vuodessa on, myydään muutamassa tunnissa niin sanotusti loppuun, jos ei jopa minuuteissa. Ne ovat äärimmäisen suosittuja, ja niille on valtava kysyntä. Kun nyt puhutaan tästä kansalaispalveluksesta osittain myöskin ja puhutaan naisten roolista, niin näi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

tä edellytyksiä pitää olla, että myös he pystyvät omia valmiuksiaan kriisiajan olosuhteita varten parantamaan.

On erityisryhmiä myöskin. Esimerkiksi kehitysvammaisille tarjotaan kursseja. He pystyvät käymään sen niin sanotun oman armeijan MPK:n kautta ja saavat sitä omaa maanpuolustustahtoaan tuotua esiin myöskin. Ja tietysti on nämä kaikki nuorille suunnatut kurssit, Intti tutuksi -kurssit ja niin edelleen, eli tuodaan lähemmäksi ja valmistellaan myös sitä armeijaan menoa, koska luulen vain, että osittain tähän maanpuolustustahtoonkin liittyy se, että niitä roolimalleja ei ole enää kotona, koululla on tärkeämpi rooli, joten tällä vapaaehtoisella maanpuolustuksella on rooli myös siinä, että kerrotaan, mitä se armeija on, mitä se yleinen asevelvollisuus on ja miksi tämä kaikki tehdään isänmaan hyväksi.

16.33 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin tarttua tuohon yhteen asiaan, mitä edustaja Savola toi tässä esille, eli nämä urapolut ja niin edelleen. Kun tuossa aiemmassa käsittelyssä puhuimme kaksoiskansalaisuudesta, niin olisin nyt ministeriltä kysynyt, mitä tarkoittaa tämä ”urapolut” edustaja Savolan tuomassa ilmiänsä suhteessa siihen, onko kaksoiskansalaisilla jollakin tavoin esteellisyyksiä. Liittyvätkö nämä millään tavalla toisiinsa?

16.34 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Savola piti niin hyvän puheenvuoron, että oikein pidin tukkimiehen kirjanpitoa, olenko missään asiassa toista mieltä, ja huomasin, että en ole, [Mikko Savola: Liikuttavaa yhtenäisyyttä!] vaan tämä maanpuolustustahto menee oikealta vasemmalle ja alhaalta ylös eduskunnasta näköjään myös hallituspuolueisiin asti, mikä on tietenkin ilahduttavaa.

Olisin myös itse korostanut tätä maanpuolustustahdon pohjalla olevaa yleistä asevelvollisuutta, varusmiespalvelusta, reservin kertausharjoituksia ja sitten tätä kyseessä olevaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen osaa, sitä kokonaisuutta, joka koskee suomalaista aseellista palvelua ja miksei myös sitten Naisten valmiusliittoa, nuoria, mitä edustaja Savola tässä myös puheenvuorossaan toi, mutta myös tätä kansalaispalveluskeskustelua, josta on puhuttu, että meiltä ikäluokasta puuttuu melkein puolet, naisikäluokka, tästä maanpuolustuksen kentästä. Sille osaamiselle, joka naisilla on, olisi syytä etsiä keinoja, väyliä, muitakin kuin pelkät kutsunnat, että saataisiin naisikäluokka myös mukaan tähän työhön, heidän osaamisensa, joka on laajaa.

Olisin kysynyt ministeriltä. Katsoin, että tässä lakiesityksessä annettava laki tulisi voimaan 1.1.2020 eli vähän reilun vuoden päästä. Tässä on välissä kuitenkin vaalit ja hallitusohjelman kirjoittelut. Tässä jo aikaisemmassa kysymyksessäni viittasin, että puolustusvaliokunnalla on iso rooli nyt kammata tätä lakia auki ja kuulla myös järjestöjä. Ettehan, ministeri, pahastuisi, vaikka laki tältä hallitukselta jäisi odottamaan vaaleja, jos tähän laajaan kokonaisuuteen pystyttäisiin ottamaan myös tämä kansalaispalvelus ja laajemmat asiat, kuten muun muassa aikaisemmin viittamani 6,5 miljoonan euron kustannukset, jotka osaltaan tuntuvat ainakin sormituntumalla valuvan hieman tuonne rattaidenkin väliin?

16.36 Reijo Hongisto sin: Arvoisa rouva puhemies! On ilo olla näin maanpuolustushenkisessä keskustelussa mukana, ja vielä itsenäisyyspäivän edellä. Kerta kaikkiaan loistavaa.

Asiaan liittyvien lakien päivitys on jatkumoa puolustusvoimauudistukselle ja puolustuselonteolle. On nähty tarpeelliseksi päivittää laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, ja sen johdosta on tarpeellista tehdä muutoksia myös ampuma-aselakiin, rikoslakiin ja työtur-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

vallisuuslakiin. Muutoksilla pannaan täytäntöön valtioneuvoston puolustusselonteossa asetettu tavoite vapaaehtoisen maanpuolustuksen aseman vahvistamisesta paikallispuolustuksessa ja maanpuolustustietämyksen ja -tahdon vahvistamisesta maamme nuorisolle sukupuolesta riippumatta.

Merkittävin muutos on se, että lain tullessa voimaan Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos eivät enää tilaisi vapaaehtoista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä, vaan vapaaehtoista sotilaallista koulutusta järjestäisivät ainoastaan Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos. Sen sijaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys keskittyisi julkisessa hallintotehtävässään sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen ja laajan maanpuolustustoiminnan valistustyöhön, jota suunnattaisiin nykyistä enemmän nuorille ja naisille. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa säädettäisiin myös entistä tarkemmin eri viranomaisten tehtävistä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ohjaamisessa ja valvonnassa. Myös Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen antaman tuen sisällöstä sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälisestä koulutuksesta säädettäisiin tarkemmin.

Ampuma-ase lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita voitaisiin hyödyntää entistä laajemmin muussa kuin ammuntaa sisältävässä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa. Varusmiesaikana puhuttiin niin sanotusta asekapistelystä, ja sitähan se on — aseita ei voi käyttää, jos ei niitä osaa käyttää. Ja kun aseita osaa käyttää, niin se ampuminenkin sujuu sitten paremmin. Kyse on siis aseidenkäsittelykoulutuksesta ilman ampumatarvikkeita. Tätä käsittelykoulutustoimintaa toteutettaisiin pääasiassa Puolustusvoimien harjoitusalueilla ja Puolustusvoimien valvonnassa. Työturvallisuuslakiin ja rikoslakiin tehtäisiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun lakiin tehtävien muutosten johdosta tarpeelliset säädökset ja muutokset.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston puolustusselonteon mukaan tavoitteena on vahvistaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen asemaa paikallispuolustuksessa sekä virka-aputehtävissä. Lakiesitys on kahden työryhmätyöskentelyn tulos laajoine lausuntokierroksineen. Asian valmisteluun liittyvän toisen työryhmän tehtävänä oli laatia puolustusministeriön ensimmäisen työryhmän jättämään mietintöön liittyvät muutosehdotukset. Toisen työryhmän mietinnön esitys perustuu uuteen malliin vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestämisestä. Tämän mallin toteutuminen edellytti lisärahoituksen osoittamista Puolustusvoimille. Sen arvioitiin olevan 6,5 miljoonaa euroa vuodessa. Kyseinen lisämääräraha sisältää 42 henkilötyövuoden lisäpanostuksen Puolustusvoimiin ja 23 henkilötyövuoden lisäyksen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseen. Kyseisillä henkilöstölisäyksillä on tarkoitus tehostaa sotilaallisen koulutuksen nousujohteisuutta erityisesti paikallisjoukkojen näkökulmasta ja kehittää sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta enemmän sotilaallista koulutusta tukevaksi. Lisäyksellä tuetaan myös vapaaehtoisten rekrytointia Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen poikkeusolojen tehtäviin sekä ohjauksen ja valvonnan toteuttamista.

Mielestäni lain esittämät muutokset toteuttavat nyt sen tahtotilan, joka vallitsi vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta perustettaessa ja toimintaan laitettaessa jo 1900-luvun lopulla. Edellinen muutos säädettiin lailla vuoden 2007 valtiopäivillä, jolloin Maanpuolustuskoulutus ry muuttui julkisoikeudelliseksi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseksi, kun laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta tuli voimaan 1.1.2008.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on jälleen osoitus ministerin sinnikkäästä tahtotilasta kehittää ja turvata Puolustusvoimain koulutusta. Toivon, että laki tulee voimaan mahdollisimman nopeasti. Kannatan hallituksen esitykseen liittyviä lakimuutoksia. — Kiitoksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

16.42 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä on esitys, joka tukee kaiken kaikkiaan tätä hyvää kokonaisuutta, mitä Sipilän hallituskaudella on viety maanpuolustuksen edistämiseksi, meidän valmiuden parantamiseksi ja kokonaisturvallisuuden kehittämiseksi. Tiedämme, mikä turvallisuusympäristö nykyään on niin Suomessa kuin tässä lähi-alueilla ja laajemmin maailmassa, ja meillä on tarve hoitaa omat asiamme niin, että se ei ainakaan jää siitä kiinni, ettemmekö olisi itse hoitaneet omia asioitamme ja valmistaneet omia kansalaisiamme kohtaamaan sellaiset tilanteet, jotka voivat tulla hyvinkin yllättäen. Vapaaehtoinen maanpuolustustyö on tärkeää, koska se tarjoaa hyvin laajasti kansalaiselle mahdollisuuden kouluttautua erilaisiin kriisitilanteisiin, tarvittaessa sodanajan tilanteeseenkin, mutta ennen kaikkea, niin kuin tuossa aikaisemmissa edustajien puheenvuoroissa tuli, koska nyt tällä uudella lailla voidaan korostaa sitten myös esimerkiksi nuorten ja naisten koulutusta maanpuolustukseen liittyvien tehtävien saralla.

Arvoisa puhemies! Voisin ehkä vähän avata tässä, miksi on hyvä, että tämä MPK:n uusi tehtävä korostuu. Erityisesti sellaisille naisille, jotka haluavat kouluttautua kriisiajan tehtäviin ja jotka eivät ole käyneet vapaaehtoista varusmiespalvelusta, suunnatut kurssit ovat erittäin kysyttyjä, ne tulevat hyvin nopeasti täyteen. Siellä on paljon sekä nuorempia naisia että myös jo, sanotaanko, kokeneempia naisia hakemassa ja myös tarjoamassa toisilleen sitä oppia — jos tulee sellainen tilanne, että tarvitaan laajemmin kykyä auttaa omaa lähiyhteisöä tai laajemmin yhteisöä, vaikkapa erilaisien ympäristökriisien sattuessa — miten näitä taitoja pystyttäisiin sitten hyödyntämään ja käyttämään yhdessä viranomaisten kanssa.

Jokainen suomalainen on maanpuolustaja, ja Suomen perustuslain mukaan jokainen on maanpuolustusvelvollinen. Valtio ei siitä huolimatta vielä tarjoa maanpuolustuskoulutusta kaikille. Nämä seikat ovat ristiriidassa keskenään. Tällä hetkellä valmiudet maanpuolustukseen ja kriisiajan oloihin annetaan vain miehille ja pienelle vapaaehtoiselle osalle naisista. Tutkimusten mukaan Suomessa erityisesti juuri naiset kokevat kuitenkin turvallisuustaitonsa kriisioloissa puutteellisiksi. Toimintaympäristön muutos korostaa yhteiskunnan kriisinsietokykyä, ja siksi on varmistettava, että myös naisille annetaan riittävät valmiudet toimia poikkeustilanteissa eikä naisten voimavaroja jätetä yhteiskunnassamme käyttämättä. Kansallista koulutustarjontaa onkin ylläpidettävä ja jopa lisättävä. Maanpuolustusjärjestöt ovatkin tehneet tässä oman sarkansa ja kouluttaneet merkittävän määrän myös vapaaehtoisesti kouluttautuvia naisia, ja kysyntää tosiaan näille koulutuksille on enemmän kuin kursseille voidaan ottaa. Meidän tulisikin ottaa koppia laajemmin tästä selvästä tarpeesta saada useammalle taidot toimia, kun jotain sattuu.

Olen aikaisemmin esittänyt, että koko ikäluokan nuorille pitäisi tarjota yleiset turvallisuustaidot viimeistään toisella asteella osana koulujen opetusta yhteistyössä viranomaisten, näitten vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Näillä tarjotuilla kursseilla olisi olennaista oppia toimimaan esimerkiksi sähköjen katketessa tai ympäristökriisin tai muun poikkeavan tilanteen sattuessa. Turvallisuuden perustaidot vahvistaisivat jokaisen kansalaisen kriisinsietokykyä luonnonkatastrofin, kyberhyökkäyksen tai muun poikkeustilanteen varalta.

Myöskin sitten on paljon keskustelua ollut siitä, miten pystytään naisia osallistamaan niin vapaaehtoisessa maanpuolustustoiminnassa kuin myös vapaaehtoisessa asepalveluksessa. On paljon mietitty sitä, miten voitaisiin vahvemmin tarjota mahdollisuudet suoriutua tästä koulutuksesta ja palveluksen suorittamisesta tasavertaisella tavalla. Tässä on meillä paljon opittavaa myös muista maista, joissa on jo paljon otettu naisia mukaan sillä tavalla, että heille tarjotaan niin fyysisesti kuin henkisesti samanlainen mahdollisuus suo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

riutua esimerkiksi varusmiespalveluksesta. Heille tarjotaan siihen sopivat varusteet niin sotilaalliseen harjoitteluun, sotilaalliseen koulutukseen kuin sitten muun varustuksen osalta. Erityisesti on hyvä nähdä tämä muutos myöskin sen osalta — ja olemme myös tehneet tästä keskustan puolustusvaliokuntaryhmän toimesta toimenpidealoitteen — miten esimerkiksi naisten varusmiespalvelusta pitäisi sillä tavalla korjata, että siellä ei olisi epätasa-arvoistavia elementtejä.

Tämä liittyy esimerkiksi tähän 45 päivän harkinta-aikaan, joka meillä on. Itsekin palveluksen suorittaneena huomasin, että se ohjaa liikaa siihen, että on helppo jättää palvelus kesken, ja se osin myös houkuttelee sitä koko yhteisöä siihen — ei ehkä kannusta, mutta miten sen nyt sanoisi — ja helposti tulee sellainen tilanne, kun on harkinta-aika menossa, että aikooko luovuttaa sitten tämän aikana, kestääkö kantti, kestääkö kunto. Tässä pitäisi katsoa, onko silloin mahdollisimman hyvät puitteet suoriutua myös fyysisesti ja varusteiden osalta, kannustaako upseerikouluttajakunta, kannustaako ryhmähenki siihen, ollaanko ja toimitaanko samoissa tiloissa, onko tämä koko yhteisö sellainen, että kannustetaan suoriutumaan mahdollisimman hyvin tästä palveluksesta.

No, sen jälkeen, kun monet palveluksen käyneet miehet ja naiset haluavat tosiaan toimia näissä vapaaehtoisissa maanpuolustusjärjestöissä, niin jos ei ole sodanajan sijoitusta, ei ole varsinaista tehtävää poikkeusolojen ajalla, niin heitä, jotka eivät ole saaneet sotilaskoulutusta eivätkä sitä sodanajan sijoitusta, on erittäin vaikea koordinoida sitten, kun tällainen poikkeustilanne on. Heillä ei ole minkäänlaista sijoitusta, eikä heillä ole minkäänlaista käytännön koulutuspolkua esimerkiksi johtajakoulutukseen. Tämä olisi sellainen, mitä erityisesti vapaaehtoisen maanpuolustuksen puolella tarvittaisiin. Esimerkiksi niitä naisia, jotka ovat pitkään kouluttautuneet ja kouluttaneet muita, ei merkitä mihinkään rekisteriin. Mikäli joku poikkeustilanne sattuu, heidän osaamistaan ei pystytä hyödyntämään, vaan he ovat sidottuja esimerkiksi omaan työtehtäväänsä, jolla ei välttämättä ole mitään merkitystä sen kriisitilanteen aikana. Toivon, että tämä varamiesrekisteri, josta olen tehnyt myös toimenpidealoitteen, joka on hallintovaliokunnassa pöydällä, menisi eteenpäin. Tämä on ollut myös monen vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestön vahva toive.

Puhemies Paula Risikko: Haluaako ministeri vastaila? — Olkaa hyvä, 5 minuuttia.

16.49 Puolustusministeri Jussi Niinistö: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Savola aloitti kysymällä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen resursseista. Ne riippuvat toki myös paljon eduskunnasta, ja toivon, että valiokuntakäsittelyssä tämäkin asia otetaan vakavasti esille. Puolustusvoimat tulee saamaan lisää rahoitusta henkilöstömenoihin.

Edustaja Karille totean, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkitys on tärkeä mutta sen kustannukset ovat lopultakin pieniä. Olen vakuuttunut, että tähänkin löytyy riittävät resurssit.

Edustaja Niikolle totean, että toimijoita on valmisteltaessa kuultu laajasti ja kuten todettu, tavoitteena on löytää toimintaan vaikuttavuutta, reserviläisille motivaatiota ja mielekkäitä urapolkuja.

Edustaja Myllykoskelle puolestaan totean, että tavoitteena on saada mahdollisimman järkevä yhteistyö Puolustusvoimien ja vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen välille. Puolustusvoimien rooli on erilainen kuin järjestöjen, ja sitä on ollut hyvä selkeyttää.

Edustaja Savola jatkokysymyksessään nosti esille resurssien jakamisen varautumis- ja turvautumis- eli VARTU-koulutuksen suhteen. Ei missään nimessä pidä unohtaa sitä. Pi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

tää muistaa, että puolustusministeriö ja Puolustusvoimat tekevät edelleen tulossopimukset MPK:n kanssa, ja siellä otetaan tämäkin näkökulma huomioon. Mainitsitte myös maanpuolustustietoisuuden etenkin nuorison keskuudessa. Pitäisin maanpuolustustietoisuuden levittämistä kouluissa tarpeellisenä. Nythän se on täysin minimaalista.

Esitän vision: voisiko MPK olla tulevaisuudessa kansalaispalvelusta antava organisaatio? Ehkä, mutta silloin on todellakin saatava riittävät resurssit siihen. Silti olen sitä mieltä, toisin kuin edustaja Kari, että tätä hallituksen esitystä ei pidä vitkutella ja sotkea kansalaispalvelukseen. Puurot ja vellit menevät sekaisin. Viedään tämä läpi, ja seuraava hallitus saa sitten täydentää, jos haluaa. Kansalaispalvelus on nimittäin niin iso ja poikkihallinnollinen kysymys, vielä täysin jäsentymätön kokonaisuus, että se tulee mielestäni vaatimaan parlamentaarisen työryhmän työstämään sitä, ja se vie aikaa.

Edustaja Myllykoskelle vielä lopuksi totean, että kaksoiskansalaisuus ja vapaaehtoinen maanpuolustus eivät liity toisiinsa. Kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, ja nousujohteisuus tarkoittaa entistä vaativampia kursseja, kokemuksen ja kurssien karttuessa.

Kiitos kaikille.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.